Matematik Chalmers

Tentamen i TMV160 Matematisk analys i flera variabler M, 2009–01–10, f V

Telefon: Magnus Goffeng 0762–721860
Inga hjälpmedel. Kalkylator ej tillåten.

Teknologer inskrivna 2006 och tidigare löser uppgifterna på baksidan av detta blad. (Man kan välja att göra uppgifterna på framsidan men inte blanda.)
Varje uppgift är värd 6 poäng, om inte annat anges, totalt 50 poäng. Skriv väl, motivera och förklara vad du gör; endast välformulerade lösningar ger full poäng!

Betygsgränser: 3: 20–29p, 4: 30–39p, 5: 40–.

Lösningar anslås på kursens hemsida efter tentamens slut. Resultat meddelas per epost.

---

1. Beräkna integralen $\int_C \mathbf{F} \cdot d\mathbf{r}$ där C är den räta linjen från origo till punkten (1,2,-1) och $\mathbf{F} = (x, xz, y)$.

2. Undersök funktionen $f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{3}x_1^3 + x_2^2 + x_3^2 - 4x_1x_2$ med avseende på maxima, minima och sadelpunkter.

3. Skriv ned Taylors polynom av grad 2 med baspunkt $a = (1, 1, 1)$ för funktionen i uppgift 2.

4. (a) Beräkna ett steg av Newtons metod för systemet

$$\begin{aligned} &x_1^2 + x_2^2 + x_3^2 - 1 = 0 \\ &x_2x_3 - x_3 = 0 \\ &x_3^2 - 1 = 0 \end{aligned}$$

med startpunkt $(1, 1, 1)$. (4 poäng)

(b) Härled Newtons metod med hjälp av linjärisering. (2 poäng)

(c) Skriv ned Newtons metod i MATLAB. Antag att funktionen `jacobi.m` finns. (2 poäng)

5. Härled den svaga formuleringen av randvärdesproblemet

$$\begin{cases} -\nabla \cdot (a\nabla u) = f \quad \text{i } D, \\ u = 0 \quad \text{på } S. \end{cases}$$

6. Beräkna arean av ytan S som har parametriseringen

$$\begin{cases} x = u\cos v, \\ y = u\sin v, \qquad 0 < u < 1,\ 0 < v < \pi. \\ z = u^2, \end{cases}$$

7. Beräkna integralen $\iiint_V \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}\, dx\, dy\, dz$ där V är volymen som ligger innanför klotet $x^2 + y^2 + z^2 = 1$ och ovanför konen $z = \sqrt{x^2 + y^2}$.

8. Härled värmeledningsekvationen

$$-\nabla \cdot (a\nabla u) = f$$

/stig **Vänd!**

För teknologer inskrivna 2006 och tidigare.

1. Beräkna integralen $\displaystyle\int_C \mathbf{F}\cdot \mathrm{d}\mathbf{r}$ där C är den räta linjen från origo till punkten (1,2,-1) och $\mathbf{F} = (x, xz, y)$.

2. Undersök funktionen $f(x_1, x_2) = \frac{1}{3}x_1^3 + x_2^2 - 4x_1x_2$ med avseende på maxima, minima och sadelpunkter.

3. Skriv ned Taylors polynom av grad 2 med baspunkt $a = (1, 1)$ för funktionen i uppgift 2.

4. Beräkna $\int_C \mathbf{F}\cdot \mathrm{d}\mathbf{r}$ där $\mathbf{F}(x, y) = (-y, x)$ och C ges av grafen $y = \sin x$, $x \in [1, 5]$, genomlöpt i riktningen med växande x.

5. Beräkna $f'_{\mathbf{v}}(1, 1)$ och $\nabla f(1, 1)$ för $f(x, y) = \sin(x/y)$ och då $\mathbf{v}$ pekar i den riktning som ges av (2,1).

6. Beräkna arean av ytan S som har parametriseringen

$$\begin{cases} x = u\cos v, \\ y = u\sin v, \qquad 0 < u < 1,\ 0 < v < \pi. \\ z = u^2, \end{cases}$$

7. Beräkna integralen $\displaystyle\iiint_V \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}\,\mathrm{d}x\,\mathrm{d}y\,\mathrm{d}z$ där V är volymen som ligger innanför klotet $x^2 + y^2 + z^2 = 1$ och ovanför konen $z = \sqrt{x^2 + y^2}$.

8. (a) Visa att

$$\nabla \times (\nabla\phi) = \mathbf{0}$$

(2 poäng)

(b) Definiera begreppet differentierbarhet för en funktion $f(x, y)$ i en punkt (a, b). (2 poäng)

(c) Härled formeln för ytelementet för en graf $z = f(x, y)$ parametriserad med x, y. (4 poäng)

`/stig`

TMV160 Matematisk analys i flera variabler M, 2009–01–10, f V. Svar.

Obs: följande är endast svar eller kortfattade lösningar. De är inte tillräckligt utförliga för att ge full poäng.

1. (Ej konservativ.) Parameterframställning

$$\begin{cases} x = t, \\ y = 2t, \\ z = -t, \end{cases} \quad 0 \le t \le 1.$$

Integralen blir

$$\int_C \mathbf{F} \cdot \mathrm{d}\mathbf{r} = \int_0^1 \mathbf{F}(\mathbf{r}(\mathbf{t})) \cdot \frac{\mathrm{d}\mathbf{r}(t)}{\mathrm{d}t} \,\mathrm{d}t = \int_0^1 (t, -t^2, 2t) \cdot (1, 2, -1) \,\mathrm{d}t = \int_0^1 (t - 2t^2 - 2t) \,\mathrm{d}t$$
$$= \left[t^2/2 - 2t^3/3 - t^2 \right]_0^1 = -7/6$$

2.

$$f(x_1, x_2, x_3) = \tfrac{1}{3}x_1^3 + x_2^2 + x_3^2 - 4x_1x_2$$

Kritiska punkter ges av

$$f'(x)^T = \begin{bmatrix} x_1^2 - 4x_2 \\ 2x_2 - 4x_1 \\ 2x_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

De kritiska punkterna är $x = (0, 0, 0)$ och $x = (8, 16, 0)$. Hesse-matrisen är

$$f''(x) = \begin{bmatrix} 2x_1 & -4 & 0 \\ -4 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

I den ena kritiska punkten:

$$f''(0, 0, 0) = \begin{bmatrix} 0 & -4 & 0 \\ -4 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

med egenvärdena $1 \pm \sqrt{17}, 2$, olika tecken, sadelpunkt.

I den andra kritiska punkten:

$$f''(8, 16, 0) = \begin{bmatrix} 16 & -4 & 0 \\ -4 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

med egenvärdena $9 \pm \sqrt{65}, 2$, alla positiva, lokalt minimum.

3.

$$f(x) = f(a) + f'(a)h + \frac{1}{2}h^T f''(a)h + R_2(x) = P_2(x) + R_2(x)$$

$$\begin{aligned} P_2(x) &= f(1,1,1) + f'(1,1,1)h + \frac{1}{2}h^T f''(1,1,1)h \\ &= -\frac{5}{3} + \begin{bmatrix} -3 & -2 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} h_1 \\ h_2 \\ h_3 \end{bmatrix} + \frac{1}{2} \begin{bmatrix} h_1 & h_2 & h_3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 2 & -4 & 0 \\ -4 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} h_1 \\ h_2 \\ h_3 \end{bmatrix}, \\ &\text{där } h = \begin{bmatrix} h_1 \\ h_2 \\ h_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 - 1 \\ x_2 - 1 \\ x_3 - 1 \end{bmatrix} \end{aligned}$$

4. (a)

$$f(x) = \begin{bmatrix} x_1^2 + x_2^2 + x_3^2 - 1 \\ x_2 x_3 - x_3 \\ x_3^2 - 1 \end{bmatrix}$$

$$b = -f(1,1,1) = \begin{bmatrix} -2 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$f'(x) = \begin{bmatrix} 2x_1 & 2x_2 & 2x_3 \\ 0 & x_3 & x_2 - 1 \\ 0 & 0 & 2x_3 \end{bmatrix}, \quad A = f'(1,1,1) = \begin{bmatrix} 2 & 2 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

$$Ah = b, \quad \begin{bmatrix} 2 & 2 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} h_1 \\ h_2 \\ h_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -2 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad h = \begin{bmatrix} -1 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$x = x_0 + h = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} -1 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \quad \text{(Exakt lösning.)}$$

(b)

$$L(x) = f(x_0) + f'(x_0)h = 0, \quad f'(x_0)h = -f(x_0), \quad x = x_0 + h$$

(c)

```
function x = newton(f,x0,tol)

x = x0;
h = tol + 1;

while norm(h)>tol
   A = jacobi(f,x);       % evaluate the Jacobian A=Df(x)
   b = -f(x);             % evaluate the residual b=-f(x)
   h = A\b;               % solve the linearized equation
   x = x + h;             % update
end
```

5. Multiplicera med testfunktion v sådan att $v = 0$ på S och integrera partiellt:

$$\iiint_D fv \, \mathrm{d}V = -\iiint_D \nabla \cdot (a\nabla u) v \, \mathrm{d}V = \iint_S \hat{\mathbf{N}} \cdot (a\nabla u) v \, \mathrm{d}S + \iiint_D a\nabla u \cdot \nabla v \, \mathrm{d}V$$

Här är

$$\iint_S \hat{\mathbf{N}} \cdot (a\nabla u) v \, \mathrm{d}S = 0$$

så att

$$\iiint_D fv\,\mathrm{d}V = \iiint_D a\nabla u \cdot \nabla v\,\mathrm{d}V$$

Svaga formen blir: finn u sådan att $u = 0$ på S och

$$\iiint_D a\nabla u \cdot \nabla v\,\mathrm{d}V = \iiint_D fv\,\mathrm{d}V$$

för alla testfunktioner v sådana att $v = 0$ på S.

6. Parametrisering:

$$\mathbf{r} = (u\cos v, u\sin v, u^2)$$

Tangenter:

$$\begin{aligned}\mathbf{r}'_u &= (\cos v, \sin v, 2u)\\ \mathbf{r}'_v &= (-u\sin v, u\cos v, 0)\end{aligned}$$

En normalvektor:

$$\mathbf{r}'_u \times \mathbf{r}'_v = (-2u^2\cos v, -2u^2\sin v, u)$$

Ytelementet:

$$\mathrm{d}S = |\mathbf{r}'_u \times \mathbf{r}'_v|\,\mathrm{d}u\,\mathrm{d}v = \sqrt{4u^4 + u^2}\,\mathrm{d}u\,\mathrm{d}v = u\sqrt{4u^2+1}\,\mathrm{d}u\,\mathrm{d}v$$

Arean:

$$\begin{aligned}\int_S \mathrm{d}S &= \int_D u\sqrt{4u^2+1}\,\mathrm{d}u\,\mathrm{d}v = \int_0^\pi \mathrm{d}v \int_0^1 u\sqrt{4u^2+1}\,\mathrm{d}u\\ &= \left\{s = 4u^2+1,\ \mathrm{d}s = 8u\,\mathrm{d}u\right\} = \pi\frac{1}{8}\int_1^5 s^{1/2}\,\mathrm{d}s = \frac{\pi}{8}\left[\frac{2}{3}s^{3/2}\right]_1^5 = \frac{\pi}{12}(5\sqrt{5}-1)\end{aligned}$$

7. Vi parametriserar området med sfäriska koordinater:

$$\begin{cases} x = \rho\sin\phi\cos\theta \\ y = \rho\sin\phi\sin\theta \qquad 0 \le \rho \le 1,\ 0 \le \theta < 2\pi,\ 0 \le \phi \le \pi/4 \\ z = \rho\cos\phi \end{cases}$$

Volymselementet: $\mathrm{d}V = \rho^2\sin\phi\,\mathrm{d}\rho\,\mathrm{d}\phi\,\mathrm{d}\theta$. Integranden: $\sqrt{x^2+y^2+z^2} = \rho$. Integralen blir

$$\begin{aligned}\iiint_V \sqrt{x^2+y^2+z^2}\,\mathrm{d}x\,\mathrm{d}y\,\mathrm{d}z &= \int_{\theta=0}^{2\pi}\int_{\phi=0}^{\pi/4}\int_{\rho=0}^{1} \rho\rho^2\sin\phi\,\mathrm{d}\rho\,\mathrm{d}\phi\,\mathrm{d}\theta\\ &= \int_0^{2\pi}\mathrm{d}\theta\int_0^{\pi/4}\sin\phi\,\mathrm{d}\phi\int_0^1 \rho^3\,\mathrm{d}\rho\\ &= 2\pi\Big[-\cos\phi\Big]_0^{\pi/4}\frac{1}{4}\\ &= \frac{\pi}{4}(2-\sqrt{2})\end{aligned}$$

8. Se föreläsningsanteckningar.

För teknologer inskrivna 2006 och tidigare.

1. Som ovan.

2. Som ovan men utan variabeln x_3.

3. Som ovan men utan variabeln x_3.

4. Ej konservativ. Parametrisering $x = t,\ y = \sin t$. Enligt kurvintegralens definition:

$$\int_1^5 (-\sin t, t) \cdot (1, \cos t)\, dt = \int_1^5 (-\sin t + t\cos t)\, dt = 2(\cos 5 - \cos 1) + 5\sin 5 - \sin 1$$

5. $\nabla f(1,1) = (\cos 1, -\cos 1)$, $f'_{\mathbf{v}}(1,1) = \frac{\cos 1}{\sqrt{5}}$

6. Som ovan.

7. Som ovan.

8. Se boken.

/stig